

massornas behof. Och våra industriidkare borde genom ett enkelt räkenexempel kunna öfvertyga sig, att arbetet för en Finsk nationallitteratur är ett arbete för den inhemska industrins och handels förkofran. De borde derföre icke med tidningen Wiborg säga åt de uppoffrande arbetarena för en Finsk litteratur och bildning: ert sträfvande är otidigt, vänten på den inhemska industrin och handeln; utan de borde såsom kloka affärsmän lägga ut ett kapital till dessa, för de andliga intressena arbetandes understöd, väl vetande att detta kapital skall i sin tid till dem återvända.

De behöfva kanske, dessa penningens män, påminnas, att medan det kapital, de kunde förskjuta åt nationens andliga intressen, ger dem en säker penningevinst, de egentliga arbetarena, de som för dessa intressen offra själens och kroppens krafter, vaka och försaka, icke hafva någon sådan ersättning att vänta.

Vi skulle göra orätt, att icke här anföra ett exempel bland de många. På Finska Litteratursällskapets årsdag, afgaf Sällskapet en tacksägelseadress till sin Sekreterare, Herr teologie kandidaten S. G. Elmgren, hvilken nu i tie år innehaft denna befattning. Sekreterare, må man icke tro, förer endast protokollet. Han är Sällskapets verkställande makt, sköter korrespondensen, afsänder kallelsebref, inkasserar årsafgiften, ombesörjer Sällskapets förlagshandel, nu för ett kapital af ungefär 10 000 Rbl S:r, uppgör akkord för böckernas tryckning, öfvervakar denna, läser ofta korrekturet, mottager exemplaren, låter häfta och inbinda dem, försänder böckerna till landets bokhandlare, mottager deras redogörelser och penningremitter, verkställer alla till denna rörelse hörande utbetalningar och förer nödig bok öfver densamma m. m. – Han uppbär väl för allt detta en vacker aflöning? Jo han har verkligen *femtie Rubel* expensemedel för året. Det är med sådana utomordentliga tillskott af nationalvälståndet, arbetet för en nationel bildning för närvarande bedrifves. Industrin och handeln synes verkligen hafva något skäl, att tillropa detsamma sitt »vänta»!

J. V. S.

50 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 3, mars 1856

WOTISK GRAMMATIK JEMTE SPRÅKPROF OCH ORDFÖRTECKNING AF AUG. AHLQVIST (TOM. V. FASC. 1 AF F. VET. SOCIET:S HANDLINGAR). H:FORS 1856.

Mer och mer vexer Grammatikernas antal för Finska stammens språk; och äfven Hr Almqvist är nu afgjordt blifven en grammatik-författare.

Ref. kan icke hjälpa det; men det är med en vemodig känsla han ser så många krafter förtäras af Finsk grammatik och språkforskning. Det förefaller, såsom vore man ifrig att hålla grafvården färdig för det språk, som skall gömmas derunder. Man gör ihärdigt grammatiker; men man eger en ringa litteratur.

Det dåligt till med Grekiska grammatiken, när Pindari och Sophokles' dikter redan förtjuste de församlade Grekerna; och Franska akademien hade icke kommit långt med sina arbeten, den tid Molière och hans samtida gjorde Frankrikes nationallitteratur till de bildades litteratur i Europa.

Ingen lärer tro, att vi misskänna värdet af Finsk språkforskning. Våra åsigter om dess stora betydelse äfven för den inhemska bildningen

hafva vi ganska nyligen och då icke för första gången uttalat. Men det ena bör göras och det andra icke underlåtas. Det är dessutom, såsom erfarenheten visar, icke just så nödigt, att en grammatik skall finnas, för att en litteratur må uppblomma. Beklagligen står dock Finskan i ett annat förhållande, än de flesta öfriga Europas språk. Hvarföre kunde nemligen på tider, då språkforskningen ännu stod jembörelsevis lågt och isynnerhet föga berört de lefvande språken, hvarföre kunde det oakadt dessa språks litteratur uppstå och tillvexa? Utan tvifvel 10
derföre, att det ifrågavarande språket var undervisningens, den bildade sammanlefnadens, domstolarnes, administrationens, och slutligen äfven religionslärans. Hos oss eger detta öfverhufvud icke rum; och på det enda område, på hvilket Finska språket egt ett bildadt språks rättigheter, har det ända till senaste tider sjelft förblifvit stationärt, ehuru regellöst och försvenskadt. Likasom trosnormen och läroboken får äfven predikan och den religiösa barnundervisningen sin oföränderliga form, der de icke komma i beröring med den verldsliga bildningen. Detta har tillochmed visat sig i allmogens läskunnighet, som inskränkt sig till läsning i de religiösa läroböckerna och andaktsböckerna, utan förmåga hos de sålunda läskunniga, att läsa och förstå 20
en skrift affattad i deras eget vanliga samtalspråk.

När alltså ett skriftspråk för andra än religiösa ämnen kom i fråga, var det naturligt, att någon regel för detsamma skulle uppställas, och språkets grammatikaliska byggnad måste utredas. Det är också gifvet, att det icke är en lika lätt sak, att hinna till praktisk språkfärdighet genom grammatikaliska öfningar, som att i skrift begagna ett redan förevarande samtalspråk och endast använda grammatikens reglor för att rätta dess möjliga oregelbundenheter och värdslösheter. Våra Finska författare och öfversättare hafva derföre haft en nog svår väg 30
att vandra, och spåren häraf synas ofta nog i tungroddheten af det språk, de skrifva. Här såsom annorstädes, äfven der redan ett bildadt samtalspråk erbjudit skriftställaren det färdiga språkmaterialet, kan vägen göras lättare och skriftspråket vinna utbildning endast genom öfversättningar af välskrifna arbeten från fremmande språk. För detta ändamål är naturligtvis öfversättningen af läroböcker icke tillräcklig, utan man har dervid främst att hålla sig till andra nationers sköna litteratur, såsom den, hvilken erbjuder öfversättaren sjelf en på samma gång stil och språk bildande öfning och hvilken kan vinna läsare samt efterhand äfven hos dessa utbilda ett öra för språket. Endast i den mon 40
en sådan litteratur fortgår, kan man hoppas att äfven få se originalarbeten framträda i Finsk drägt. Må alltså de grammatikaliska undersökningarne fortfara; men af vida större vigt är, såsom sakerna nu stå, att största ansträngning göres för någon litteratur öfver folkskriften och skolboken.

Så mycket som någon veta vi att uppskatta Finska Litteratursällskapets verksamhet och förtjenst om Finska språket. Men det är en gifven lag för alla mensklige sträfvanden, att de bibehållas vid sin styrka endast genom ökad ansträngning. Stillastående är död. En Insändare har i detta blad uppgifvit en plan för ökad verksamhet, hvilken vi till alla delar anse för väl betänkt. Vi skulle vid densamma 50
hafva att tillägga blott ett enda vilkor, nemligen det, att Sällskapet icke bör frångå sin bestämmelse, att verka för *Finsk* litteratur, och att det således borde understöda forskningar i Finsk historie m. m. endast såvida dessa forskningars resultater komma att meddelas allmänheten på Finska språket. Och då det nödvändiga förarbetet, som gör ett sådant meddelande möjligt, i vår tanke är det anförda, att genom

öfversättningar af klassiska författares skrifter bilda ett skriftspråk, som förtjenar detta namn, så borde äfven detta utgöra det första och närmaste föremålet för Sällskapetets framtida bemödanden.

Det finnes, som vi förut nämnt, numera få Finska skrifter, hvilka icke erhålla en förläggare; och vår mening är icke heller den, att Litteratursällskapet borde öfvertaga förlaget för skönlitterära skrifter hvarken i original eller öfversättning. Men Sällskapet kunde mottaga dylika skrifter till granskning och med lämplig belöning uppmuntra författare eller öfversättare, så att desse kunde afstå den åt enskilda förläggare mot ett lägre honorarium och likväl hafva sitt arbete i någon mon ersatt. 10

Det kan synas för saken fremmande, då vi anmäla en Wotisk grammatik, att tala om Finsk skönlitteratur och om medlen för dess befordran, men det hör åtminstone mycket till personen.

Herr Ahlqvist har nemligen, såsom Finska litteraturens vänner känna, genom öfversättningar och egna mindre skrifter bevisat sig, hvad stil och språk angår, vara den mest lofvande Finska prosaist. Han har också gifvit ett vackert löfte om någon modern Finsk poesi och hans sköna *Savolaisen Laulu* skall säkert länge sjungas. Det kan visst hända, att Hr Ahlqvist ännu för någon stund återvänder till sin ungdoms öfningar; men hans lifs ansträngning äro dock nu rigtade åt helt annat håll, och det fält han valt, undersökningen af de i Europeiska Ryssland bosatta Finska stammarnes språk, ger arbete nog för flera än en mans krafter. Detta arbete kan lemna frukter, af betydelse för språkvetenskapen och etnologin, det skall utan tvifvel gagneligt återverka på forskningarne i Finlands språk; men för vår del beklaga vi, att ingen annan än Hr Ahlqvist funnits beredd att öfvertaga detsamma, vi beklaga det, emedan exemplet af en Finsk stilist ännu är något så sällsynt, det af en poetisk förmåga, röjd i Finsk sång, än sällsyntare, och emedan åtminstone någon början till en litteratur, i hvilken dessa båda uppenbara sig, i vår tanke för närvarande utgör det främst önskvärda för Finska språkets kultur. 20 30

Vi komma sent till ämnet, till här anmälda Grammatik. Woter eller Watländare, i eget språk Watjalaiset, utgöra en i Ingermanland bosatt liten Finsk folkgren af endast 5 à 6 tusen individer. Deras namn har äfven i vårt lands litteratur ofta varit nämndt, och Sjögren har i sin kända skrift »Über die Finnische Bevölkerung des S:t Peterburgischen Gouvernements» undersökt äfven deras historia och Finska stamförvandtskap samt hänfört deras språk till Tavasternas eller den Jämiska hufvuddialekten af det egentliga Finska språket. Detta förhållande bekräftas af Hr A., som likväl anmärker, att Woternas språk äfven är uppblandadt med elementer ur den andra hufvuddialekten, den Karelska, till hvilken större delen af Ingermanlands befolkning räknas. Intressant är, att författaren, som till den Jämiska dialekten räknar Tavastländskan (inbegripet sydvestra Finlands och södra österbottens språk), Wepsiskan och Wotiskan, icke erkänner Estniskan för en annan gren af Finskan, för ett syskonspråk, såsom man kallat det, utan anser detta språk vara blott den fjerde brytningen af den Jämiska hufvuddialekten. Han nämner, att de Estniska språkforskarena numera kommit till öfvertygelsen, att Finskans ortografi äfven för Estniska språket är den enda rigtiga, och väntar, att denna reform skall ställa de båda språken i ett förhållande till hvarandra, som för bådas framtid blir fruktbarande. 40 50

I företalet, ur hvilket dessa meddelanden äro lånade, ger Förf. en öfversigt af den Karelska och Jämiska dialektens olikheter, anmärkan-

de att dessa hittills icke blifvit behörigen undersökta, så att åtskilligt, som i Jämiska dialekten utgör konstant regel, blifvit såsom oriktigt utmönstradt ur Finska skriftspåket, i hvilket den Karelska dialekten gjort sig förherrskande. Vi bekänna, att vi med glädje sett dylika yttranden af en så sakkunnig man, då vi långt för detta hyst och uttalat öfvertygelsen, att hvad man kallat den Vestfinska dialekten, icke borde så obetingadt ur skriftspråket uteslutas, emedan den både tidigare blifvit i skrift använd och i många fall afger en vida ledigare och lättare språkform, än den ofta tunga Karelska dialekten med sina milslånga formationer och sammansättningar.

10

Arbetets afdelningar äro: Ljudlära, Formlära, Ordbildningslära, Språkprof och Ordförteckning. Det förtjenar anmärkas, att Wotiska här blifvit icke blott för första gången grammatikaliskt undersökt, utan äfven för första gången i skrift framställd. Man vågar väl icke derom strida med herrar lingvister; men för ett praktiskt sinne förefalla ofta dessa nya ljudtecken, på hvilka icke heller Hr A. sparar, såsom ett öfverflödsverk. För oss är det en enkel sak, att då man skriver en förut i skrift obegagnad dialekt af Finskan, man blott i yttersta nödfall må afvika från det i Finska skriftspråket redan häfdvunna beteckningssättet. Af alla de nya ljudtecken Hr A. begagnat, synes oss endast ö och kanske ä såsom utmärkande en afvikelse från Finska uttalet af samma bokstäfver, kunna försvara sin plats. Vi skulle gerna velat lemna läsaren ett korrt profstycke på Wotiskan, för att visa, huru lätt detta språk förstås af en Finne, men se oss af den fremmande ljudbeteckningen och häraf följande typografiska svårigheter derifrån förhindrade.

20

Vi tillägga, att arbetet är digert nog, grammatiken öfver 11, språkprof och ordförteckning 10 ark. Det är Herr Ahlqvist's första försök i grammatikväg, vid hvars författande han redan varit understödd af goda studier i Finska, Lappska och Estniska språken. Flera arbeten i samma väg har vetenskapen att af honom vänta. Mätte honom för den bana, han valt, förunnas lifstid och obrutna krafter, och man kan vara öfvertygad att ett lif, som börjat med en så varm kärlek till fosterlandet, dess språk och litteratur, och med så allvarliga sträfvanden som hans, skall lemna ett varaktigt minne både i vetenskapens häfder och i fosterlandets.

30

SETÄN OPETUKSIA SIELU-TIETEESSÄ, AJATTELEVALLE KANSALLE LUET-
TAVAKSI KIRJOITTANUT J. W. MURMAN. H:FORS 1856.

40

En mera oväntad bok än denna har säkert icke ofta råkat i en Finsk läsares hand. En Psykologi på Finska, icke en öfversättning utan ett originalarbete, är redan i sig sjelf en nog synnerlig företeelse. Men det är än förunderligare, att denna lilla skrift vågat sig in på lösningen af alla de svåraste själslifvets problem. Och det glada är, att detta skett med en så ovanlig skarpsinnighet, enkelhet och reda, att man i hvarje språks litteratur kunde anse skriften för något i sitt slag utmärkt. Vi säga då ännu intet om det allvar, den frimodiga sanningskärlek och den varma öfvertygelse, med hvilka Författaren föredrager sina läror, och hvaruti han eger full rätt att anse sig icke af någon öfverträffas. Skriften utgör blott två ark i 8:o; och endast den, som känner, huru svår ämnets uppfattning i sig sjelf är, kan göra sig en föreställning om den verkliga talang, som erfordras, för att på 32 sidor inrymma allt det väsentliga i detsamma, och detta i dialogisk form med en klarhet i framställningen och en ledighet i stilen, som i sanning är utöfver alla

50

loford. Det är med ett ord en skrift, hvilken, såvidt vi förmå bedöma, kan anses för en bland de mest lyckade.

Öppet bekänna vi, att vi knappt hafva mod, att mot densamma göra någon enda anmärkning. Skyldig aktning mot Författaren fordrar dock, att vi uttala, hvad vi anse i den brista. Mer derförinnan böra vi gifva läsaren en föreställning om skriftens innehåll.

Man kallar empirisk psykologi eller erfarenhets-själslära den vetenskap, som genom aktgivande på själens och menniskoandens rörelser, då den mottager intryck eller sjelf frambringar någon yttring af sin tillvaro, söker göra dess väsende begripligt. Äfven Förf:s Sielu-Tiede är en sådan empirisk psykologi. Men man finner lätt, att, så kort hans skrift är, den endast kan upptaga och beskrifva de väsentligaste momenterna i detta andens lif och likaså endast antyda dessa momenters sammanhang och inbördes förhållande. Sjelfva det empiriska förfarandet har det med sig, att sanningen af det anförda kan bevisas endast genom vädjande till hvarje människas egen erfarenhet. Förf. har derjemte på många ställen hänvisat till den Heliga Skrift, mindre såsom det synes för att bevisa det sagda, än för att visa dess öfverensstämmelse med religionsläran. Det förstås dessutom, att det ringa utrymmet icke tillåter mycken detalj och bevisning; men det mesta är dock med icke ringa talang så framställt, att det åtminstone göres antagligt. 10

Förf. behandlar sitt ämne under följande fem afdelningar: Sielun olennota, Luonnollisesta sielun elosta, Hengellisestä sielun elosta, Luonnollisen ja hengellisen elon keskinäinen vaikutus toisiinsa, Wapautetusta hengen elosta. Under kapitlet Sielun olennota (om själens varande) afhandlas själens allmänna begrepp. I andra kapitlet »om själens naturliga lif» (naturlif) betraktas han i sin förening med kroppen. Tredje kapitlet innehåller en framställning af de rent andliga själsförmögenheterna, den estetiska känslan och inbillningskraften, förståndet och förnuftet samt den fria viljan. I fjerde kapitlet försöker Förf. gifva en föreställning om det andliga sjäslifvets inverkan på det naturliga och dettas återverkan på det förra. I det femte slutligen framställer han det andliga sjäslifvet, sådant kristendomen fordrar detsamma, och vågar från sin synpunkt en blick på beskaffenheten af lifvet efter döden såsom sjäslifvets fulländning. 20

En närmare redogörelse för Förf:s sätt att utreda dessa skilda delar af sitt ämne skulle blifva alltför vidlyftig och leda till en omskrifning af hela boken. Öfverhufvud kan ett arbete som detta icke innehålla något serdeles nytt i sak; men kombinationen är dock i många delar och framställningen i allmänhet för Författaren egendomlig. Isynnerhet början, i afdelningen Sielun olennota, är ett mästestycke i framställningssätt och ledig stil. Något väsentligt misstag hafva vi icke kunnat upptäcka. Ty att Förf. t. ex. icke väl skiljt mellan minne och reproduktiv inbillningskraft, icke heller mellan den senare hos djuren och den produktiva hos menniskoande, kan vid afhandlingens korthet anses för mindre väsentlig. 30

Med mera skäl kunde deremot anmärkas, att han ingenstädes redogjort för, hvad »ymmärrys» har att betyda, ehuru ofta »ymmärtää» och »ymmärtäminen» måste i en sådan afhandling förekomma. Förf. använder ordet »Ajatus» (tanke) aktivt i bemärkelsen af tänkande, förstånd; och deremot må intet anmärkas. Med »ymmärrys» bör kanske rättast förstås omdöme, omdömesförmåga, emedan ordet i språkbruket betecknar en uppfattning af sakens sammanhang, grund, sanna väsende. Och detta bör i en psykologi dock icke förglömmas. På ett enda ställe finna vi, att Förf. troligen genom en lapsus calami 40

uttryckt sig illa, då han nemligen om »Järki» (förnuftet) säger: »sen kautta keksii sielu tietyn asian johdolla tietämättömiäkin,», hvilket innebär en orimlighet. Meningen är: »sitä ennen tietämättömiä». Men allt detta kan anses för jemförelsevis obetydliga fel och försummelse.

Deremot lider hela afhandlingen af Förf:s underlåtenhet, att till betraktande upptaga den andliga bildningens inflytande på intelligensen och den bestående sedliga verldsordningens betydelse för viljans frihet. Ty genom denna underlåtenhet blir allt det vackra och eljest träffande, Förf. säger om förnuftets upplysande och viljans förädling, omotiveradt och obegripligt. Det hjälper icke saken, att han hänvisar till den religiösa uppenbarelsen och Christi efterföljd såsom källan för en sådan upplysning och förädling; emedan ordet och exemplet är till för släktet, icke omedelbart för individen, utan för honom af släktets lif förmedlas.

Redan i fråga om begreppet, tanken, och språket förmärkes hos Förf. brist på en tillfredsställande uppfattning, hvilken oändligen förenklas, om man besinnar, att individen utan allt sitt tillgörande finner en hel begreppsverld framför sig, i hvilken han genom bildningen införes. Än mera sväfvande blir Förf:s framställning af viljans frihet, emedan känslan och förnuftet icke frigöra viljan från begärens väld och godtycket, om icke känsla och förnuft blifvit genom den sedliga verldsordningen bildade. Att »fästa själen» vid det andliga i motsats mot det världsliga, äfven om detta andliga är Frälsaren och kristendomen, skulle endast förhjelpa menniskan till asketlifvet och religiös fanatism – till ofrihet, icke till frihet. Det är dessutom kyrkan såsom bestående institution och den kristliga seden, som på religionens gebit utgör det förmedlande mellan individens abstrakta frihet och det religiösa idealet. Vi vilja icke förneka värdet af den för den religiösa tron tillfredsställande vändning Författarens betraktelse tager vid hänvisningen till den rätta vägen för andens frigörelse. Men ju allmännare falska föreställningar i denna punkt äro, desto mera omsorg fordrar dess utredande.

Femte kapitlet innehåller en framställning af det sannolika angående ett tillkommande lif och andens frigörelse genom detsamma. Amnet kan endast blifva föremål för föreställningar, som bestämmas af individens hopp och förtröstan, icke af vetenskaplig bevisning. Upprigtigt beundra vi denna del af Författarens framställning, som med poetisk lyftning likväl fasthåller en det hela ledande idee, nemligen den om hela mensklighetens äfven bortom grafven fortgående förädling och fullkommande. Med ungdomligt mod och fast förtröstan vågar Förf. sig in på de mest dunkla hithörande frågor och vägrar icke ens att lemna sin förklaring öfver möjligheten af kroppens återupplifvande. Utan lyftning för sin själ skall ingen läsare genomgå dessa få sidor, äfven om han icke skulle finna sig tillfredsstäld af Författarens förklaringar.

Herr Murman, efter hvad vi höra, en ung under många yttre svårigheter framåtsträfvande Student, har förut utgifvit en Svensk grammatik på Finska. Af honom finnes äfven i Suomi för 1854 en afhandling om Finnarnes fordna vidskepelse, denna mot Förf:s uppsåt och önskan på Svenska språket. Grammatiken hafva vi icke läsit, men hört den lofordas. Afhandlingen i Suomi åter har intet serdeles utmärkande. Men angående här anmälda skrift torde vi hafva sagt nog, för att motivera vår öfvertygelse, att Finska litteraturen bör af en skriftställare som Herr Murman hafva mycket att hoppas.

TAITO JA TOIMI, LYHYKÄINEN KÄSIKIRJA TALOUDEN HOITAJILLE, SUOMEN TALONPOIKAISTEN MAAMIESTEN HYÖDYKSI KIRJOITTANUT A. MANNINEN. HFORS 1856.

Äfven denna bok är på sitt sätt märkelig såsom författad af en Finsk bonde. Den, som följt med senaste årgångar af Suometar har visst erfärit, att Finska bondeståndet icke saknar håg att skrifva. Der läsas nemligen korrespondenser från de flesta församlingar i landet, för det mesta troligen skrifna af bönder. Man skall lätt föreställa sig, att Redaktionen haft sin dryga möda med en del af dessa skrifvelsens 10
ajusterande, förrän de trädt inför publiken. Deras innehåll är också oftast nog enformigt. Läskunnigheten på orten, sederna, bränvinsbränningen, väderleken och någon olyckshändelse, det är i dem det vanliga. När engång några mönster för denna korrespondens äro gifna, kan man icke undra, att exemplet vunnit talrik efterföljd. Att på grund häraf göra tidningen till ett »blad för allmogen skrifvet af allmogen» (vi tro det hette för Finska folket – af Finska folket), såsom Redaktionen yttrade sig, hade varit nog obetänkt, ehuru smickrande det i allmogens öron kunde låta. Suometar synes också hafva besinnat sig på saken, och korrespondenserna äro numera icke så talrika, utan tvifvel till 20
bladets stora fördel.

Det vore också något förväntadt, att låta allmogen skrifva för sig sjelf, de okunnige för de okunnige, och lemna åt de med insigt och talang begåfvade, såsom Tegnér någonstädes lærer yttrat sig, åliggandet att endast läsa, hvad den stora allmänheten skrifer. Undantag kunna dock finnas, och en bonde kan väl genom lyckliga omständigheter komma till den insigt, att hvad han skrifer, förtjenar att läsas och kännas. Våra folkskalder, en Korhonen, Makkonen o. s. v. lemna beviset härför. Och vi tveka icke att anse äfven A. Manninen till en viss grad tillhöra dessa undantag. 30

Manninen är en ung tjugufyraårig bonde från S:t Michels socken. Tidigt förtrogen med den Finska litteraturen, skall han äfven på egen hand hafva lärt sig läsa Svenska, genom att med Finsk öfversättning i hand genomgå åtskilliga till det senare språket öfversatta arbeten. Hans korrespondenser i Suometar hafva alltid varit utmärkta framför mängden både genom innehåll och språk; och äfven här anmälda bok kan man kalla väl skriven.

Skriften innehåller under rubriken »Taidosta» i sex punkter en framställning af nyttan för allmogen, att vara läs- och skrifkunnig, att känna något aritmetik och praktisk geometri samt äfven åkerbrukske- 40
mi, och att kunna handslöjder. Sedan följer under titeln »Toimesta» främst föreskrifter för alla för en landtbrukare nödiga bygnaders inrättning och uppförande, vidare om redskaper, om hästars skötsel m. m. samt om renligheten, hushålls- och arbetsordningen, tjänstefolkets behandling och penningeförvärf öfverhufvud. I förra afdelningen söker Författaren genom exempel, som bevisa hans egen ovanliga insigt, göra klart, hvilken nytta t. ex. kunskapen i räkna, planimetri och stereometri för en bonde medför. Det förtjenar allt att läsas och isynnerhet, att rekommenderas till läsning för allmogen. Äfven är, 50
hvad han anför om läs- och skrifkunnigheten väl sagdt, ehuru det varit åtminstone oss oväntadt att finna Förf. så rent praktisk, att han äfven i fråga om läsning utom religionslärans område hufvudsakligen afser den praktiska nyttan. Detta ligger eljest icke, så vidt vi förstå, i Finska allmogens lynne, hvilket hellre lutar åt begrundandet och teoretiserandet. Man till och med ogerna saknar någon högre stämning hos

Manninen jemte den praktiska blicken. Förf:s råd för landtmanna-byggnaders inrättande äro icke alltid lyckade, och han synes icke hafva afvetat eller betänkt, att äfven detta utgjort föremål för ett stort antal insigtsfulla mäns eftersinnande och erfarenhetsrön. Deremot äro åter afhandlingarne i bokens slut, om renligheten, tjenaers behandling m. m. högst utmärkta genom ädelt syfte, insigt i rådande fel och botemedlen mot dessa samt korthet och reda i framställningen. Sist-nämnda förtjenst tillkommer eljest hela boken, likasom en ovanlig precision och säkerhet i uttrycket och ett lätt språk. I flera af dessa afhandlingar kan derföre den Savolakska bondens skrift med all heder ställas i bredd med vida lärare mäns produkter i samma eller likartade ämnen.

För fosterlandsvännen är det glädjande att se sådane män som Manninen uppträda bland Finska allmogen. De bevisa äfven dessa män, att de sista decenniernas bemödanden för Finska folkets kultur icke varit utan frukt.

J. V. S.

Fortsättning.

Utrymmet tillåter oss här förteckna några skrifter, hvilka under häftets tryckning kommit oss tillhanda. De äro:

Pallo Kolmio-mitanto, toimitti Joh. Henr. Eklöf. H:fors 1856.

Denna ofvan, i Finska Litteratursällskapets årsberättelse, nämnda Sferiska Trigonometri utgör andra häftet till 12:e delen af Sällskapet utgifna Handlingar. Den numera aflidna Författarens företal är dateradt »Helsingissä Antinpäivänä 1853». Till hans förut af Litteratursällskapet utgifna *Tasannes kolmio-mitanto* (Plan-Trigonometri) utgör närvarande en fortsättning. I båda har han bevisat sig såsom en lika exakt matematiker som noggrann kännare och behandlare af Finska språket; och hans namn skall nämnas bland deras, hvilka för detta språks användning öppnat nya banor. Pallo Kolmio-mittaus är synnerligen kort affattad och kan icke gerna utan lärares handledning begagnas.

Lasten Hyötö ja Huvitus (Lasten Hupainen Huvitus) III. Ihmeellinen Onni. H:fors 1855.

Denna serie af barnböcker, hvars första och andra häfte utkommit under den senare anförda titeln, förtjenar nog uppmärksamhet. Första häftet, innehållande vanliga Esopiska fabler, i 2:a upplagan jemte abcbok, är just icke något värd, emedan dessa fabler, som i djurens hamn endast framställa människans dåliga sidor alls icke duga för barn. Andra häftet deremot utgöres af en berättelse, *Merenvirta*, öfversatt af Lönnrot, och det tredje af en saga ur Tusen och en Natt, *Ihmeellinen Onni*, förut synlig i Suometar, öfversatt af Ahlqvist. Den förra, berättelsen, är vacker och sedolärande, den senare, sagan, är underhållande och lärorik äfven den, en bland de mest passande till barnlektyr ur den verldsbekanta samlingen. Öfversättarenas namn ger båda ett ökad värde. De kunna med allt skäl rekommenderas till läsning äfven för mera bildade föräldrars barn, hvilka sällan hafva den så god. Vi förutsätta då, att barnen tala Finska, då det äfven är dem till stort gagn, att tidigt hafva någon lämplig läsning på detta språk.

Köyhä Kukkein Kerääjä-poika. H:fors 1856 – är en mindre berättelsebok. Berättelsen, äfven den öfversatt af Ahlqvist, är högst enkel och

okonstlad, men också utan någon talang sammansatt. Som läsning kan den vara så god som mången annan; men rikedomerna på urval borde icke göra det svårt att finna på något än bättre.

J. V. S.

51 HVARJEHANDA.

Litteraturblad n:o 3, mars 1856

Allgemeine Bibliographie, monatliches Verzeichniss der wichtigern neuen Erscheinungen der deutschen und ausländischen Litteratur, herausgeg. von F. A. Brockhaus. Leipzig.

Under denna titel utgifver den bekanta firman Brockhaus en katalog öfver de nyaste produkter i vetenskap och litteratur om, 1 ark pr månad. Skriften är naturligtvis en spekulatio för att inleda särskilda länders bokhandel att genom firman requirera alla utmärktare icke blott Tyska utan äfven andra länders bokhandelsartiklar. Detta är dock resp. bokhandlares ensak. Katalogen angifver Herrar J. C. Frenckell et Son såsom firmans kommissionär här i Helsingfors. Bland de litteraturer, som i katalogen skola uppmärksammas, nämnes äfven den Finska. Likväl synes i 1:sta arket, det enda vi sett, ännu ingen Finsk boktitel.

Bland nya skrifter anföres 2:a och 3:e delen af *Macaulay's The History of England*. I Petersburg har 1855 utkommit en Rysk skrift om »Finland i dess närvarande tillstånd jemte beskrifning af krigshändelserna på dess gränser af Fedoroff. Sir *Ed. Belchers* nordpolsexpedition beskrifven i »The last of the Arctic voyages», ett omfattande och något dyrt arbete i två delar, som äfven innehåller naturalhistoriska skildringar och uppgifter af flera expeditionen åtföljande lärda. Man väntar också resebeskrifningar af M'Clure och Dr. Kane. Äfvenså den berömda Afrikanska resanden Dr. Barth's reseberättelser, hvilka utkomma på Eng. språket.

52 UNGDOMENS DYGD ÄR ICKE GRUNDSATSERNAS UTAN OSKULDENS.

Litteraturblad n:o 4, april 1856

Läraren torde välvilligt erinra sig, att någon skriftväxling rörande uppfostran och undervisning i Skolan förekommit mellan Kuopio Tidning och detta blad.

Vi försäkra, att det är oss en verklig leda att byta ord med resp. Tidningsredaktioner. Uppsåtligt hafva vi derföre äfven undvikit, att ens nämna dessa publicitetens skrala representanter; ty den enda frukten deraf är vanligen en andlös ordstrid.

Föga annorlunda beskaffad är Kuopio Tidnings polemik. Sårad fåfånga är det enda ur densamma framlyser, föga kärlek för sak och icke det minsta bidrag till dess upplysande.

Våra läsare torde hysa det förtroende till vårt sunda vett, att vi icke anse menniskan kunna uppfostras till sedlighet utan att vänjas till god sed; och än mindre lärer någon ur artikeln i senaste års Decemberhäfte »Att skolan just icke gör menniskan» hafva kunnat inhemta, att vi skulle yrkat, att icke någon bildning är för menniskan behöflig. Det är